

YARGI KARARLARI IŞIĞINDA: “MÜSTAKBEL” (veya “MUHTEMEL”) ALACAK HACZİ

Akın Gencer ŞENTÜRK, Avukat

İzmir, 15.05.2017

I. GİRİŞ

İcra hukuku, borcunu ödeyemeyen borçlunun borcunun¹, alacaklının talebi üzerine, Devlet zoruyla taşınır ve taşınmaz varlıklarına el konarak karşılanmasını konu alan hukuk dalıdır. Türkiye’de bu hukuk alanı, (genel olarak) İcra ve İflas Kanunu² (İİK) ile düzenlenmiştir.

Diğer yandan Devlete, il özel idarelerine ve belediyelere ait vergi, resim, harç, ceza tahkik ve takiplerine ait muhakeme masrafı, vergi cezası, para cezası gibi asli, gecikme zammı, faiz gibi fer’i amme alacakları ve aynı idarelerin akitten, haksız fiil ve haksız iktisaptan doğanlar dışında kalan ve amme hizmetleri tatbikatından mütevellit olan diğer alacakları ile bunların takip masrafları hakkında ise İİK değil 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun³ (6183 s. K.) hükümleri uygulanacaktır.

Çalışmamızda “müstakbel” veya “muhtemel alacak” haczi, her iki Kanun dikkate alınmak sureti ile ele alınacaktır.

II. İCRA VE İFLAS KANUNU İLE AMME ALACAKLARININ TAHSİL USULÜ HAKKINDA KANUN’UN İLGİLİ HÜKMÜNE DAİR GENEL BİLGİLER

İİK.nun 89. maddesi “Alacaklar ve üçüncü şahıs elinde haczedilen mallar hakkında” ve 6183 s. K.nun 79. maddesi ise “Üçüncü şahıslardaki menkul malların, alacak ve hakların haczi” başlığı altında konuyu düzenlemektedir. 6183 s. K. başlığında İİK.ndan farklı olarak “menkul mal”, “alacak” ve “hak” kavramı daha açıklıkla vurgulanmıştır.

Ayrıca;

İİK md. 89,

“Hamiline ait olmıyan veya cirosu kabil bir senetle müstenit bulunmıyan alacak veya sair bir talep hakkı veya borçlunun üçüncü şahıs elindeki taşınır bir malı haczedilirse icra memuru; borçlu olan hakiki veya hükmi şahsa bundan böyle borcunu ancak icra dairesine ödiyebileceğini ve takip borçlusuna yapılan ödemenin muteber olmadığını veya malı elinde bulunduran üçüncü şahsa bundan böyle taşınır malı ancak icra dairesine teslim edebileceğini, malı takip borçlusuna vermemesini, aksi takdirde malın bedelini icra dairesine ödemek zorunda kalacağını bildirir (Haciz ihbarnamesi). Bu haciz ihbarnamesinde, ayrıca 2, 3 ve 4 üncü fıkra hükümleri de üçüncü şahsa bildirilir.”

¹ Kullanılan “borç” ve “alacak” ya da “borçlu” ve “alacaklı” kavramlarının sadece para ile ilgili olmadığı açık ise de konumuzun özünü etkilemeyen bilgilere burada yer verilmeyecektir.

² 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu, RG: 19.06.1932 – 2128.

³ 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, RG: 28.07.1953 – 8469.

6183 s. K. md. 79 ise,

“Hamiline yazılı olmayan veya cirosu kabil senede dayanmayan alacaklar ile maaş, ücret, kira vesaire gibi her türlü hakların ve fiilen tutanak düzenlemek suretiyle haczi kabil olmayan üçüncü şahıslardaki menkul malların haczi, borçlu veya zilyed olan veyahut alacak ve hakları ödemesi gereken gerçek ve tüzel kişilere, kurumlara haciz keyfiyetinin tebliği suretiyle yapılır. Tahsil dairesi tarafından tebliğ edilecek haciz bildirisini ile; bundan böyle borcunu ancak tahsil dairesine ödeyebileceği ve amme borçlusuna yapılacak ödemenin geçerli olmayacağı veya elinde bulundurduğu menkul malı ancak tahsil dairesine teslim edebileceği ve malın amme borçlusuna verilmemesi gerektiği, aksi takdirde amme borçlusuna yapılan ödemeler ile malın bedelini tahsil dairesine ödemek zorunda kalacağı ve bu maddenin üç, dört ve beşinci fıkra hükümleri üçüncü şahsa bildirilir.”

şeklinde olmakla İİK md. 89 metnindeki *“alacak veya sair bir talep hakkı veya borçlunun üçüncü şahıs elindeki taşınır bir malı”* ifadesi ile 6183 s. K. md. 79 metnindeki *“alacaklar ile maaş, ücret, kira vesaire gibi her türlü hakların”* ifadesi, madde hükümlerini uygulama anlamında aynı zemine taşımaktadır. Diğer yandan her iki madde de kastedilen alacakların *“hamiline yazılı olmayan veya cirosu kabil senede dayanmayan”* alacaklar olduğu açıklıkla düzenlenmiş durumdadır. O halde burada ele alacağımız hükümler tümüyle her iki Kanun açısından da *“taşınır (menkul) mal haczi”* ile ilgili hükümler ile de ilişkili olmaktadır.

Taşınır (menkul) malların ne şekilde haczedileceği İİK.nun 85 ve 88. Maddelerinde açıklanmıştır. Borçlunun kendi yedinde veya üçüncü şahısta olan taşınır mallarıyla taşınmazlarından, alacak ve haklarından alacaklının ana, faiz ve masraflar da dahil olmak üzere bütün alacaklarına yetecek miktarının haczolunacağı anılan yasanın 85. maddesinde, haczolunan paraların, banknotların, hamiline ait senetlerin, poliçeler ve sair cirosu kabil senetlerle altın ve gümüş ve diğer kıymetli şeylerin icra dairesince muhafaza edileceği ise 88. madde de anlatılmıştır.

Bu maddeye göre, taşınır bir malın haczedilebilmesi için, o malın somut olarak üçüncü kişinin elinde bulunması gereklidir. Borçlunun üçüncü kişi elindeki mal, alacak ve diğer haklarının haczi ise bu çalışmaya konu edilen aynı yasanın 89. maddesinde açıklanmış olmaktadır.

6183 s. K. ise 62. maddesinde, *“Borçlunun, mal bildiriminde gösterilen veya tahsil dairesince tesbit edilen borçlu veya üçüncü şahıslar elindeki menkul malları ile gayrimenkullerinden, alacak ve haklarından amme alacağına yetecek miktarı tahsil dairesince haczolunur.”* hükmü ile genel ve 77. maddesinde ise *“Menkul malların haczi”* başlığı altında menkul mallar için özel bir düzenleme mevcuttur.

Çalışmamıza konu uygulama; İİK md. 89 kapsamında icra memurunun; borçlu olan veya malı elinde bulunduran üçüncü kişiye yapacağı bildirim (Haciz ihbarnamesi) ile başlarken 6183 s. K. md. 79 kapsamında ise haciz durumunun (haciz bildirisini) ile tebliğ edilmesi ile başlamaktadır. Kullanılan kavramlar farklı ise de her iki Kanun düzenlemesi esasen benzerdir.

İİK md. 89 uygulamasında; üçüncü kişi; borcu olmadığı veya malın yedinde bulunmadığı veya haciz ihbarnamesinin tebliğinden önce borç ödenmiş veya mal istihlak edilmiş veya kusuru olmaksızın telef olmuş veya malın borçluya ait olmadığı veya malın kendisine rehnedilmiş olduğu veya alacak borçluya veya emrettiği yere verilmiş olduğu gibi bir iddiada ise, keyfiyeti, haciz ihbarnamesinin kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içinde icra

dairesine yazılı veya sözlü olarak bildirmeye mecburdur. Benzer şekilde 6183 s. K. md. 79 uygulamasında üçüncü kişi (varsa) aynı iddiaları haciz bildirisinin kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içinde tahsil dairesine yazılı olarak bildirmek zorundadır.

Her iki Kanun kapsamında yapılan benzer uygulama yedi günlük bu itiraz süresi sonunda bir ayrıma uğramaktadır. Şöyle ki:

6183 s. K. md. 79, “Üçüncü şahsın süresinde itiraz etmemesi halinde, mal elinde ve borç zimmetinde sayılır ve hakkında bu Kanun hükümleri tatbik olunur.” şeklinde iken İİK md. 89 “Üçüncü şahıs, haciz ihbarnamesinin kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içinde itiraz etmezse, mal yedinde veya borç zimmetinde sayılır ve kendisine gönderilen haciz ihbarnamesine süresinde itiraz etmediği, bu nedenle de malın yedinde veya borcun zimmetinde sayıldığı ikinci bir ihbarname ile bildirilir.” hükmü ile üçüncü kişiye ikinci bir ihbarname ile bildirim yapılmasını şart koşmaktadır.

İİK md. 89, “Bu ikinci ihbarnamede ayrıca, üçüncü şahsın ihbarnamenin kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içinde ikinci fıkrada belirtilen sebeplerle itirazda bulunması, itirazda bulunmadığı takdirde zimmetinde sayılan borcu icra dairesine ödemesi veya yedinde sayılan malı icra dairesine teslim etmesi istenir.” şeklindeki hüküm ile üçüncü kişiye bu ihbarnameye karşı bir itiraz hakkı vermekte ve itiraz etmez ise ödeme/teslim yapılması gerekeceğini vurgulamaktadır. Süreç burada sona ermemekte, ikinci ihbarnameye süresi içinde itiraz etmeyen ve zimmetinde sayılan borcu icra dairesine ödemeyen veya yedinde sayılan malı icra dairesine teslim etmeyen üçüncü şahsa onbeş gün içinde parayı icra dairesine ödemesi veya yedinde sayılan malı teslim etmesi yahut bu süre içinde menfi tespit davası açması, aksi takdirde zimmetinde sayılan borcu ödemeye veya yedinde sayılan malı teslim zorlanacağı bildirilmektedir. Bu bildirim alan üçüncü şahıs, icra takibinin yapıldığı veya yerleşim yerinin bulunduğu yer mahkemesinde süresi içinde menfi tespit davası açtığına dair belgeyi bildirim yapıldığı tarihten itibaren yirmi gün içinde ilgili icra dairesine teslim ettiği takdirde, hakkında yürütülen cebri icra işlemleri menfi tespit davası sonunda verilen kararın kesinleşmesine kadar durur. Bu davada üçüncü şahıs, takip borçlusuna borçlu olmadığını veya malın takip borçlusuna ait olmadığını ispat etmeye mecburdur.

Oysa 6183 s. K. md. 79 düzenlemesine göre, haciz bildirisine herhangi bir nedenle itiraz süresinin geçirilmesi halinde üçüncü şahıs, haciz bildirisinin tebliğinden itibaren bir yıl içinde genel mahkemelerde menfi tespit davası açmak ve haciz bildirisinin tebliğ edildiği tarih itibarıyla amme borçlusuna borçlu olmadığını veya malın elinde bulunmadığını ispat etmek zorundadır. Burada tekrar bir ikinci ihbarname tebliği söz konusu olmadığına (ama aşağıda ele alınacağı üzere Ödeme Emri tebliğ edileceği çekincesi koyarak) dikkat çekelim. Eğer menfi tespit davası açılması söz konusu ise mahkemece teminat karşılığında takip işlemlerinin durdurulmasına karar verilebilir. Teminat, alacaklı tahsil dairesine verilir ve haciz varakasına dayanılarak haczedilir.

6183 sayılı Kanun md. 79, “Üçüncü şahsın süresinde itiraz etmemesi halinde, mal elinde ve borç zimmetinde sayılır ve hakkında bu Kanun hükümleri tatbik olunur.” demek yanında ayrıca “Bu Kanun uyarınca kendisine tebliğ edilen ödeme emrine karşı dava açıp itirazında kısmen veya tamamen haksız çıkan üçüncü şahıs hakkında, menfi tespit davasının lehine sonuçlanması veya asıl amme borçlusunun takip konusu amme alacağını tamamen ödemiş olması halinde, bu Kanununun 58 inci maddesinin beşinci fıkrası hükmü uygulanmaz.” dediği için haciz bildirim sonrasında üçüncü kişiye ayrıca bir Ödeme Emri tebliği yoluna gidileceği

anlaşılmaktadır. Nitekim uygulamada bu yöndedir. Burada Ödeme Emri, İİK md. 89 ile düzenlenen ikinci ihbarname ve sonrasındaki işlemleri karşılayan bir uygulama olmaktadır. Zira 6183 s. K. md. 55 uyarınca düzenlenen Ödeme Emrine karşı aynı Kanunun 58. maddesi uyarınca üçüncü kişinin bir dava açma hakkı olduğu ortadadır.⁴

İİK md. 89 uygulamasında üçüncü kişi, haciz ihbarnamesine müddeti içinde itiraz ederse, alacaklı, üçüncü şahsın verdiği cevabın aksini icra mahkemesinde ispat ederek üçüncü şahsın cezalandırılmasını ve ayrıca tazminata mahkûm edilmesini isteyebilir. İcra mahkemesi, tazminat hakkındaki davayı genel hükümlere göre halleder. 6183 s. K. md. 79 uygulamasında ise üçüncü kişi haciz bildirisi üzerine yedi gün içinde alacaklı tahsil dairesine itiraz ettiği takdirde, alacaklı amme idaresi bir yıl içinde, üçüncü şahsın yaptığı itirazın aksini genel mahkemelerde açacağı davada⁵ ispat ederek, aynı şekilde cezalandırma ve borçlu bulunan tutarın ödenmesine hükmedilmesini isteyebilir.

İİK md. 89 uygulamasında üçüncü kişinin kusuru olmaksızın bir mani sebebiyle müddeti içinde haciz ihbarnamesine itiraz etmemesi halinde aynı Kanun 65. madde ile tanınan imkânların kullanılması mümkün iken 6183 s. K. bu yönde bir düzenleme getirmemiştir. Bu da 6183 s. K. uygulamasında bir eksiklik olarak eleştirilebilir.

Eğer malın teslimi mümkün olmazsa, İİK uygulamasında alacaklı icra mahkemesine müracaatla değerini üçüncü şahsa ödetmek hakkını haiz olup 6183 s. K. uygulamasında ise “*değerinin ödenmesi*” için gereği yapılacaktır. 6183 s. K. üçüncü kişilerin genel hükümler

---

⁴ Danıştay'ın bir karar gerekçesinde yer alan;

“...Davacı adına 6183 sayılı Kanun'un 79 uncu maddesi uyarınca tebliğ edilen 22.5.2008 tarih 2008/145 takip numaralı ödeme emrinin iptali istemiyle dava açılmıştır. İstanbul 8. Vergi Mahkemesinin 27.2.2009 günlü ve E:2008/2333, K:2009/631 sayılı kararıyla; 6183 sayılı Kanun'un 79 uncu maddesi uyarınca amme borçlusunun üçüncü şahıslardaki hak ve alacaklarına haciz uygulanabilmesi için mükellefin üçüncü şahıs nezdinde alacağı bulunduğunu bildirmiş veya İdarece borçlunun üçüncü şahıstan alacağı olduğunun tespit edilmiş olması gerektiği, davalı İdarece mükellefi S.A. 'a ait vergi borcunun tahsili amacıyla davacı adına 6183 sayılı Kanun'un 79 uncu maddesi uyarınca düzenlenen haciz bildirisi 18.12.2008 günü tebliğ edilmesine karşın 7 günlük süre içerisinde itiraz edilmemesi nedeniyle ödeme emri düzenlenip tebliğ edilmiş ise de, borçlu mükellefin üçüncü şahıs durumunda olan davacı şirket nezdinde alacağı bulunduğu hususunda bir tespit bulunmaması karşısında düzenlenen ödeme emrinde hukuka uyarlık bulunmadığı gerekçesiyle iptaline karar verilmiştir. ...”

açıklamaları da bu duruma işaretler. (Danıştay 4. Daire, 20.03.2012, E:2009/6084 K:2012/920.)

⁵ Danıştay'ın bir kararında da

“Dosyanın incelenmesinden, ... Yol İnşaat Turizm Sanayi ve Ticaret Limited Şirketinin vergi borcu nedeniyle davacı adına 6183 sayılı Kanunun 79'uncu maddesi uyarınca düzenlenen haciz bildirisine yedi gün içinde itiraz edilmesi üzerine, vergi dairesince davacının haciz bildirisi ile talep edilen borçtan sorumlu olduğu, haczin devam ettiği ve gereği yerine getirilmediği takdirde cebren takip ve tahsil hükümlerinin uygulanacağı belirtilerek, itirazın reddine ilişkin işlemin tesis edildiği anlaşılmaktadır.

Sözü edilen düzenlemede öngörüldüğü şekilde vergi dairesince, itirazın aksinin genel mahkemelerde açılacak dava ile ispat edilmesi gerektiği, bunun dışında idare tarafından uygulanabilecek bir usul olmadığı dikkate alındığında, dava konusu işlemin bu aşamada davacının hukuksal durumunu etkilemeyeceği, ancak idarenin ödeme emri düzenlemesi, haciz kararı alması ve uygulaması gibi cebren takip işlemleri yapması halinde davacının hukuksal durumunda değişiklik olacağı açıktır.”

şeklinde vurgulandığı üzere alacaklı idarenin bu yönde yapılan itirazı reddetmek gibi bir imkanı olmayıp, genel mahkemelerde dava açılması bir zorunluluktur. (Danıştay 3. Daire, 19.09.2011, E:2009/3350 K:2011/4930.)

gereğince asıl borçluya rücu hakları saklı olduğunu vurgularken İİK bu yönde bir hüküm getirmemiş ise de bu yolun açık olduğu zaten ortadır.

Buraya kadar yapılan açıklamalar haciz ihbarnameleriyle / bildiriyle “borçlunun borçlusu” konumundaki üçüncü kişinin elinde “o anda” bulunan mal, alacak ve diğer hakların haczedilmesinin mümkün olduğu gibi, borcun tamamen ödenmesine kadar geçecek sürede (aylık kira bedeli, yüklenici lehine tahakkuk eden hak edişler vb. gibi) üçüncü kişi nezdinde oluşacak, müstakbel alacakların da haczinin mümkün kılındığını ortaya koymak açısından bir giriş olarak kabul edilebilir.

III. “MÜSTAKBEL (BEKLENEN)” VEYA “MUHTEMEL” ALACAK KAVRAMI

Yargıtay, “müstakbel” ya da “muhtemel alacak” kavramını, “İki kişi arasında mevcut olan bir hukuki ilişkiye (temele) dayanan, henüz doğmamış olmakla birlikte ileride doğması muhtemel bulunan alacaklara “müstakbel alacak denir.” şeklinde tanımlamaktadır.⁶

Kural olarak ileride doğacak muhtemel bir hakkın haczi mümkün değildir.⁷ Zira İcra ve İflas Kanunu'nun 89. maddesi gereğince üçüncü şahsa, borçlunun, nezdinde doğmuş ve doğacak hak ve alacaklarının haczi şeklinde haciz ihbarnamesi çıkarılması halinde, üçüncü şahsın sorumluluğu, haciz müzekkeresinin kendisine ulaştığı tarihteki mevcut (fili) durumla sınırlıdır. Rutin ödemeler (kira alacakları vs.) dışında ileride doğacak, doğması muhtemel bir hakkın bu aşamada üçüncü şahıslarca net olarak bilinmesi mümkün olmadığından, haciz ihbarnamesi muhtemel alacaklar açısından sonuç doğurmaz.⁸ Söz konusu Kanun (İİK md. 89) ile 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 79. maddesinin paralel olduğuna (şimdilik) dikkat çekmekle yetinelim.

Kural bu olmakla birlikte borçlunun, üçüncü kişi nezdinde ileride doğması muhtemel alacaklarının haczi ancak İİK.nun 78. maddesi kapsamında gönderilecek haciz yazısıyla mümkündür. Borçlunun üçüncü kişilerdeki taşınır malları ve alacakları da (kendi elindeki taşınır malları gibi) İİK.nun 85/1. maddesine göre haczedilebilir. Borçlunun üçüncü kişiye gönderilen haciz müzekkeresinin iptalini istemeye yönelik başvuruda bulunması ise yasal olarak dayanağı olmadığından mümkün değildir.⁹

Ancak bu şekilde işlem yapılabilmesi yani müstakbel (beklenen) ya da doğacak alacaklar için haciz ihbarı ya da haciz yazısı gönderilebilmesi, üçüncü kişiyle borçlu arasında süregelen bir hukuki ilişkinin varlığına bağlıdır. Hukuki münasebetin varlığı ve bu ilişki nedeniyle borçluya ödenecek ve devamlılık arz eden bir alacağın bulunduğu hallerde, üçüncü kişiye haciz yazısı gönderilebilir. Müstakbel (beklenen) bir alacaktan bahsedilebilmesi için, bir hukuki ilişkinin (temelin) mevcut olması, bu hukuki ilişkiden doğacak alacağın cinsinin ve borçlunun (örneğin ücret konu olduğunda borçlunun çalıştığı kurumun) belli olması yeterlidir. Alacağın miktarının belli olup olmaması veya böyle bir alacağın doğmama ihtimalinin bulunması önemli değildir.¹⁰

⁶ Yargıtay 12. Hukuk Dairesi, 15.09.2015, E:2015/10053 K:2015/21168. Ayrıca aynı yönde Yargıtay 12. Hukuk Dairesi, 28.11.2013, E:2013/29598 K:2013/37835.

⁷ Yargıtay 12. Hukuk Dairesi, 15.09.2015, E:2015/10053 K:2015/21168.

⁸ Yargıtay 12. Hukuk Dairesi, 15.09.2015, E:2015/10053 K:2015/21168.

⁹ Yargıtay 12. Hukuk Dairesi, 28.11.2013, E:2013/29598 K:2013/37835.

¹⁰ Yargıtay 12. Hukuk Dairesi, 15.09.2015, E:2015/10053 K:2015/21168. Ayrıca aynı yönde Yargıtay 12. Hukuk Dairesi, 28.11.2013, E:2013/29598 K:2013/37835 ve Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 09.09.2013, E:2013/5989 K:2013/11480.

IV. İCRA VE İFLAS KANUNU ÇERÇEVESİNDE: KAVRAMA DAİR SOMUT ÖRNEKLER ÜZERİNDEN YARGININ BAKIŞI

A. İŞÇİ-MEMUR ALACAKLARI

Nitekim Yargıtay'ın bu çerçevede, *“İşçiler ve memurların işveren nezdinde işleyecek ücret alacakları, müstakbel alacaklara örnek olarak gösterilebilir... Kanun, ücret hacizlerinde, bu anlamdaki müstakbel alacakların haczedilebileceğini açıkça kabul etmektedir (İİK. 83,355,356.)”* ve *“...borçlunun çalıştığı kurumdan ileride emekli olması halinde alacağı emekli ikramiyesine haciz konulabilir. Öte yandan, yasalarda işçi emekli ikramiyesinin haczedilemeyeceğine ilişkin bir düzenleme de bulunmamaktadır.”*¹¹ yolundaki karar gerekçesi çerçevesinde *“işçi ve memur ücretleri”* ile *“işçi emekli ikramiyesi”*¹² bu tür uygulamalara örnek verilebilir.

Diğer yandan İş Kanunu'nun¹³ (İK) 35. maddesine göre işçinin almakta olduğu ücretlerin dörtte birinden fazlası haczedilemez. Aynı Kanun'un 32. maddesine göre ikramiye, toplu sözleşme farkı ve nemada ücretten sayılacağından onların da aynı koşullarda haczini engelleyen bir yasa hükmü mevcut değildir. Ancak 6772 Sayılı Kanun'un¹⁴ 4. maddesinde ise (fazla mesai, evlilik, çocuk zamları veya primleri, aynı yardımlar, hafta ve genel tatil ücretleri gibi esas ücrete munzam tediye) haczedilemeyeceği belirlenmiştir. Bu durumda ikramiyenin en fazla 1/4'ünün haczi mümkün ise de yukarıda belirtilen 4. maddedeki ödemelerin haczi mümkün değildir.

Nitekim bir Yargıtay kararında da *“Somut olayda borçlu tarafından 20.07.2012 tarihinde sosyal hak ve alacakları ve emekli olması halinde emekli ikramiyesinin tamamı üzerine konulan haczin kaldırılması talep edilmiş talep kabul edilmiştir. 4857 Sayılı Yasanın 32. maddesine göre yılda bir veya birkaç defa ödenen ikramiye ücretten sayılmakla aynı yasanın 35 inci maddesine göre 1/4'ü haczedilebileceği, yasalarda işçi emekli ikramiyesinin haczedilemeyeceğine ilişkin bir düzenleme bulunmadığı için tamamının haczedilebileceğinden dolayı mahkemece bu alacaklar üzerine konan haczin de kaldırılmasına karar verilmesi isabetsizdir.”* şeklinde yer alan gerekçe de bu yöndedir.¹⁵

Konu *“ihbar tazminatı”* ve *“kıdem tazminatı”* olduğunda ise *“Somut olayda paylaşımına konu para, borçlunun ihbar ve kıdem tazminatı başta olmak üzere iş akdinin feshi nedeniyle müstahak olduğu alacaktan doğmuştur. Borçlunun iş akdi 17.07.2009 tarihinde feshedilmiş, şikayetçi tarafından bu alacak henüz doğmadan 24.10.2008 günü haciz konulmuştur. Bu haciz yukarıda açıklanan ilkelere uygun olmadığından, geçerli bir haczin hüküm ve sonuçlarını doğurmaz. Zira iş akdinin feshinden doğan işçi alacakları kural olarak, “beklenen” hak ve alacaklardan değildir ve bunlar henüz doğmadan menkuller gibi tezkereyle haczedilmelerine imkan bulunmamaktadır.”* şeklindeki Yargıtay kararında¹⁶ yer verildiği üzere

¹¹ Yargıtay 12. Hukuk Dairesi, 15.09.2015, E:2015/10053 K:2015/21168.

¹² “Dolayısıyla borçlunun çalıştığı kurumdan ileride emekli olması halinde alacağı emekli ikramiyesine haciz konulması mümkün bulunmaktadır.” şeklinde benzer bir diğer Yargıtay kararı: Yargıtay 12. Hukuk Dairesi, 26.09.2013, E:2013/20971 K:2013/30167. Ayrıca Yargıtay 12. Hukuk Dairesi, 26.01.2015, E:2014/29214 K:2015/1781.

¹³ 4857 sayılı İş Kanunu, RG: 10.06.2003 – 25134.

¹⁴ Devlet ve Ona Bağlı Müesseselerde Çalışan İşçilere İlave Tediye Yapılması ve 6452 Sayılı Kanunla 6212 Sayılı Kanunun 2 İnci Maddesinin Kaldırılması Hakkında Kanun, RG: 11.07.1956 – 9355.

¹⁵ Yargıtay 12. Hukuk Dairesi, 22.04.2013, E:2013/6156 K:2013/15173.

¹⁶ Yargıtay 19. Hukuk Dairesi, E:2010/13423 K:2010/14411.

bunlar “beklenen” hak ve alacaklardan olmadığı için “müstakbel alacak” olarak haczedilemeyecektir.

B. HAKEDİŞ ALACAKLARI

Bir başka Yargıtay kararına konu olmuş olayda ise “...talep üzerine icra müdürlüğünce borçlunun üçüncü kişi TOKİ nezdinde henüz doğmamış hak ediş alacakları üzerine haciz müzekkeresiyle haciz konulduğu, borçlunun doğmamış bir alacağın haczinin mümkün olmadığını beyanla hacizlerin kaldırılması istemiyle icra mahkemesine...” başvurusu üzerine Yargıtay “Bu durumda borçlunun müstakbel (beklenen) istihkakına (alacaklarına) haciz konulması yönündeki icra müdürlüğü işlemi yerindedir. O halde mahkemece, şikayetin reddine karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçeyle istemin kabulü isabetsizdir.” şeklinde karar vermiş bulunmaktadır.¹⁷ Bu kararın işaret ettiği üzere “henüz doğmamış hak ediş alacakları”nın da bu çerçevede haczi mümkün bulunmaktadır.¹⁸

C. AVUKATLARIN KARŞI VEKALET ÜCRET ALACAKLARI

Özellikli bir duruma dair bir başka Yargıtay kararına konu olayda borçlu, icra takibinde avukat olduğu için doğması muhtemel “CMK ücret alacakları”na¹⁹ haciz konulduğunu ancak doğması muhtemel bir alacağın haczedilemeyeceğini bu nedenle CMK ücret alacaklarına uygulanan haczin iptaliyle kesilen paraların tarafına iadesine karar verilmesini talep etmiştir. Yerel mahkeme CMK uyarınca, ileride doğacak avukatlık ücreti alacaklarının haczinin mümkün bulunmadığı ve ayrıca Avukatlık Kanunu'nun 164/son maddesinin avukatlık ücretleri haczedilemeyeceği şeklindeki hüküm içerdiği gerekçesiyle CMK alacaklarına konulan haczin kaldırılmasına karar vermiştir.

Yargıtay, 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 164/son maddesinde, “Dava sonunda, kararla tarifeye dayanılarak karşı tarafa yüklenecek vekalet ücreti avukata aittir. Bu ücret, iş sahibinin borcu nedeniyle takas ve mahsup edilemez, haciz edilemez” şeklinde yer alan hükmün “...avukat olan borçlunun kendi borcu için değil üçüncü kişi olan işverenin borcu için avukata ait vekalet ücretinin haczedilemeyeceği...” konusu ile ilgili olduğuna karar vermiştir. Kararın çalışmamızı ilgilendiren kısmı ise “Somut olayda, H.Ç. aynı zamanda avukat olmasına rağmen kendisinin taraf olduğu kira sözleşmesinden kaynaklı alacak nedeniyle takip borçlusu konumundadır. CMK'nun zorunlu müdafilik hükümleri gereğince, avukatların zorunlu müdafii olarak girdikleri davalardan tarifeye göre vekalet ücret alacaklarının, yukarıda açıklandığı üzere yasa gereği rutin olarak Ç. Barosu tarafından görevlendirilmesiyle süregelen bir hukuki ilişki sonucunda doğacağı bellidir. Böylece borçlunun mesleğinin avukatlık olması nedeniyle

¹⁷ Yargıtay 12. Hukuk Dairesi, 28.11.2013, E:2013/29598 K:2013/37835.

¹⁸ Yargıtay'ın bir başka kararında “Borçlunun, üçüncü kişi nezdinde ileride doğması muhtemel alacaklarının haczi ancak İİK.nun 78. maddesi kapsamında gönderilecek haciz yazısıyla mümkündür. Borçlunun üçüncü kişilerdeki taşınır malları ve alacakları da (kendi elindeki taşınır malları gibi) İİK.nun 85/1 inci maddesine göre haczedilebilir. Borçlunun üçüncü kişiye gönderilen haciz müzekkeresinin iptalini istemeye yönelik başvuruda bulunmasının ise yasal dayanağı bulunmamaktadır.” gerekçesi ile borçlu bir A.Ş.in üçüncü kişi konumundaki İSKİ Genel Müdürlüğü nezdinde henüz doğmamış hak ediş alacakları üzerine yazılan haciz müzekkeresiyle haciz konulmasını yerinde bulduğu görülmektedir. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi, 28.01.2013, E:2012/26902 K:2013/2306.

¹⁹ Burada “CMK Ücret alacağı” ile kastedilen 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (RG: 17.12.2004 – 25673) uyarınca “zorunlu müdafilik” kapsamında avukatlara yapılan ödemelerdir.

Ç. Barosu tarafından görevlendirme sonucu CMK'ndan kaynaklı vekalet ücreti alacaklarına haciz konulmasında yasaya aykırılık söz konusu değildir.” şeklindeki gerekçe kısmıdır.²⁰

D. BANKA HESAPLARI

Bu noktada banka hesaplarına uygulanan hacizleri de ele almakta yarar bulunmaktadır. İİK.nun 89. maddesine dayalı 1. haciz ihbarnamesinin 3. kişi konumundaki bankaya tebliği anında takip borçlunun banka nezdindeki hesabında para bulunmadığı olaylarda daha sonra bu hesaba gelen havalelerle oluşan meblağın hacze konu edilip edilmeyeceği, bunlar için yeni bir haciz ihbarnamesi gerektiği noktasında tereddütler yaşanabilmektedir. Burada banka hesabına daha sonra gelen paraların “muhtemel (müstakbel) alacak” yönünden ele alınması gerekli olmaktadır.

Yargıtay kural olarak “İİK.nun 89. maddelerine göre 1. ve 2. haciz ihbarnamelerinin gereğinin yapılabilmesi için 3. kişi banka nezdinde borçlunun mevcut bir alacağının bulunması gereklidir.” görüşünde ise de “Ancak müstakbel (beklenen yada doğacak) alacaklar için haciz ihbarnamesi gönderilebilmesi 3. kişi bankayla davacı borçlu arasında süregelen bir hukuki ilişkinin varlığına bağlıdır. Hukuki ilişkinin varlığı ve bu ilişki nedeniyle davacı borçluya ödenecek ve devamlılık arzeden bir alacağın bulunduğu hallerde 3. kişi bankaya İİK.nun 89 ncu maddesine göre haciz ihbarnamesi gönderilmesi mümkün ve geçerlidir.” şeklinde bu kuralın istisnasını ortaya koymaktadır.²¹

Buna göre, müstakbel (beklenen) bir alacaktan söz edebilmek için bir hukuki ilişkinin bulunması, bu hukuki ilişkiden doğacak alacağın cinsinin ve borçlusunun (3. kişi bankanın) belli olması yeterli olup, alacağın miktarının belli olması veya böyle bir alacağın doğmama olasılığının bulunması önemli görülmemektedir.

Söz konusu Yargıtay kararında²² “Haciz sırasında alacağın doğmuş olması gerekmez, alacağın doğumunun ihtimal dahilinde bulunması yeterlidir.” vurgusu yapıldıktan sonra “Buna karşılık, takip borçlusuna(yla)... üçüncü kişi (banka) arasında (birinci haciz ihbarnamesinin tebliğ edildiği anda) mevcut olan bir hukuki ilişkiye (temele) dayanmayan, sırf ümit ve olasılığa dayalı alacakları, buradaki anlamda müstakbel alacak olarak nitelendirmek mümkün değildir.” şeklindeki gerekçe ile bu “ihtimal”ın sınırları da çizilmektedir. Karar bu açıklamaları “...bankada hiç bir hesabı olmayan bir kişi (takip borçlusuna) adına bundan sonra bankaya gelmesi olasılığı olan muhtemel havaleler, takip borçlusuna bakımından müstakbel bir alacak sayılamaz ve alacaklı böyle sırf ümit ve ihtimale dayanan havale alacağı için bankaya haciz ihbarnamesi gönderemez, daha doğrusu icra dairesi, alacaklının bu şekildeki bir talebini reddetmelidir ve bankaya haciz ihbarnamesi göndermemelidir.” şeklinde somut olarak örneklemektedir.

O halde kararda da “Takip borçlusunun bankada mevcut olan sürekli işleyen bir hesabına, bundan sonra düzenli yatırılacak paralara haciz konulabilir takip borçlusuna banka arasındaki hukuki ilişkiden bir alacak doğarsa, banka, bu alacağı takip borçlusuna değil, icra dairesine ödemelidir. Bunun için yeni bir haciz ihbarnamesi tebliği gerekmez.” şeklinde

²⁰ Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 17.06.2013, E:2013/4195 K:2013/9316.

²¹ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 02.11.2009, E:2008/5047 K:2009/11190.

²² Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 02.11.2009, E:2008/5047 K:2009/11190.

gerekçelendirildiği üzere²³ “mevcut” ve “sürekli işleyen” banka hesaplarına “daha sonra düzenli yatırılacak paralar”, müstakbel alacak çerçevesinde ele alınacaktır. Zira bu paralar, “sırf ümit ve ihtimale” dayalı değildir.

Konunun önemine istinaden bir başka karar²⁴ –üstelik bu kez Hukuk Genel Kurulu kararı– üzerinden “banka hesapları” ile ilgili konuyu kavramları daha da vurgulamak üzere irdelemeye devam edelim.

Bu örnekte, haciz ihbarnamesi üçüncü kişiye (bankaya) 26.01.2006 tarihinde tebliğ edildikten sonra hesaba 10.02.2006, 28.02.2006, 15.09.2006, 02.11.2006 ve 07.01.2007 tarihlerinde para gönderilmiştir. Yerel Mahkeme bankanın gelen bu paraların aktarılmaması nedeniyle banka aleyhine açılan tazminat²⁵ davasını kabul etmiştir.

Banka temyizi üzerine Yargıtay ilgili Dairesi; “İİK.nun 89. maddesine göre 3. şahıs bankaya, borçlunun nezdinde doğmuş ve doğacak alacaklarının haczi şeklinde haciz ihbarnamesinin gönderilmesi halinde, 3. şahıs bankanın sorumluluğu, haciz müzekkeresinin kendisine ulaştığı tarihteki mevcut durumla sınırlı olup, daha sonra hesaba gönderilecek olan paraların bankaca bilinmesi mümkün olmadığından bu paralarla ilgili olarak 3. şahıs bankanın sorumluluğu doğmaz.” gerekçesiyle kararı bozmuştur.²⁶ Yerel Mahkeme’nin bozma kararına karşı davanın kabulü kararında ısrar etmesi nedeniyle konu Genel Kurul önüne gelmiştir.

Genel Kurul, uyuşmazlığı “Uyuşmazlık, müstakbel alacakların haczi kavramı içinde, haciz ihbarnamesinin tebliğ tarihinde borca yeter bakiye bulunmayan borçluya ait banka mevduat hesabına ileride yatacak paraların haczinin de mümkün olup olmadığı, noktasında toplanmaktadır.” şeklinde tespit ederek özetlemektedir.

Ayrıntılı irdelemeler içeren kararın çalışmamızı ilgilendiren gerekçe kısmı “...somut uyuşmazlığın incelenmesinde, haciz ihbarnamesinin tebliğ tarihinde borçlunun davalı/üçüncü kişi banka nezdindeki mevduat hesabında bulunan miktar üzerine haciz uygulandığı, haciz ihbarnamesinde doğacak alacaklar üzerine de haciz konulmuş olduğu bildirilmiş olmasına rağmen takip borçlusuyla davalı/üçüncü kişi banka arasında, banka nezdinde müstakbel alacak doğuracak (kira, istihkak, maaş vb) bir hukuki ilişkinin olmadığı, borçlunun banka nezdinde mevduat hesabı bulunmakla birlikte anılan mevduat hesabına düzenli (periyodik) olarak para yatırılmasının da söz konusu olmadığı açıktır.” şeklindedir.

Genel Kurul, “...borçluya banka arasında mevcut bir hukuki ilişkiye dayanmayan, sırf ümit ve ihtimale dayanan alacaklar, devamlılık arz eden bir alacak olmadığından, müstakbel alacak olarak haczi mümkün olmayacak, bu halde haciz ihbarnamesinin bankaya tebliği anında bankada borçlu adına mevcut olan alacaklar haczedilebilecektir. Zira bu halde, borçluya

²³ Karar gerekçesinde Yargıtay 19. Hukuk Dairesi’nin 23.09.1999 tarih ve 4545/5107; 12. Hukuk Dairesi’nin 08.03.2002 tarih ve 3683/4795 sayılı kararları yanında Prof. Baki Kuru, İcra ve İflas Hukuku, El Kitabı, İstanbul 2004, sh.428, 429, 430 atfı ile doktrindeki görüşlerin de aynı yönde olduğuna vurgu bulunmaktadır.

²⁴ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 26.09.2012, E:2012/12-139 K:2012/624.

²⁵ Davacı, dava dışı borçlu hakkında yapılan takibin kesinleşmesi sonrasında davalı/üçüncü kişi bankaya İİK 89/1. madde uyarınca gönderilen ve borçlunun doğmuş ve doğacak alacaklarının haczinin istendiği haciz ihbarnamesine karşı, banka tarafından borçlunun bankadaki mevcut bakiye hesabına haczin işlendiğini ancak müstakbel alacaklarının haczi için bloke konulmaması nedeniyle, borçlunun bankadaki mevduat hesabına sonradan yatan paranın haczi yerine borçluya ödendiğini, davalı/üçüncü kişi bankanın müstakbel alacakların haczine ilişkin yükümlülüğünü yerine getirmemesi nedeniyle hesaba yatan ve borçlu tarafından çekilen miktarda zararlarının doğduğunu ileri sürerek davalıdan tahsili istemektedir.

²⁶ Yargıtay 12. Hukuk Dairesi, 21.09.2010, E:2010/7619 K:2010/20453.

banka arasında devri edimler doğuran temel bir hukuki münasebet yoktur.” noktasından hareketle *“Üçüncü kişi bankaya gönderilen haciz ihbarnamesi, doğmuş ya da doğacak alacakların haczi ibaresini içerse bile, üçüncü kişi banka haciz ihbarnamesini tebellüğ ettiği tarihteki mevcut durumla sınırlı olarak sorumlu olacaktır.”* sonucuna varmıştır.

Buna göre, ancak *“kira, istihkak, maaş vb. gibi hukuki ilişkiler”* temelinde *“düzenli (periyodik)”* ödemeler söz konusu ise *“borçluyla 3. kişi arasında devri edimler”* doğabileceği noktasındaki *“ihtimal”* söz konusu ise *“müstakbel (muhtemel) alacak”* haczi söz konusu olabilecek; değilse (yani sırf ümit ve ihtimal söz konusu ise) haciz ihbarnamesi tebellüğ tarihindeki mevcut durumla sınırlı haciz uygulanabilecektir. Bu somut örnekte haciz ihbarnamesi tebellüğü sonrası 5 ayrı defada hesaba gelen paralar *“ümit ve ihtimale dayalı”* gelmiş olduğundan tebellüğ tarihinde *“müstakbel alacak”* olarak haciz kapsamında değerlendirilmemiş olmaktadır.

E. DESTEKLEME PRİM ALACAKLARI

Buraya kadar sıkça sözü edilen alacağın *“sırf ümit ve ihtimale”* dayanması konusunu önemine binaen bir başka Yargıtay kararı²⁷ üzerinden somut bir olay ile irdeleyelim:

Örnekleyeceğimiz olayda zeytinyağı üreticilerinin desteklenmesi amacıyla çıkarılan 1998/12122 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı 15.12.1998 tarihinde yürürlüğe girerek bu kişilere prim verilmesi öngörülmüş, saptanan primin gerekli belgelere istinaden Ziraat Bankası aracılığıyla destekleme primi olarak doğrudan üreticilere ödeneceği hükme bağlanmıştır. Kararnamenin uygulanmasıyla ilgili olarak çıkarılan genelgede üreticiler tarafından beyan edilen bilgi ve belgelerin Zeytinyağı Prim Uygulama Merkez Komisyonu’nda karşılaştırılıp inceleneceği, eksik ve usulsüzlük tespit edilmemesi halinde üzerine uygundur kaşesi vurulup imzalanan belgenin bir nüshasının prim hakediş belgesiyle birlikte bankaya gönderileceği belirtilmiştir.

Yargıtay, *“Davacıların haciz talebinde bulunduğu 5.10.1999 tarihinden önce borçlunun prim hakedişine ilişkin belgeler bankaya gelmişse henüz borçluya ödenebilecek bir meblağ olmasa bile borçlunun müstakbel bir alacağının haczi mümkündür. Zira haciz sırasında müstakbel bir alacağın doğumunu ihtimal dâhilinde gösteren bir hukuki temel mevcuttur. Merci Hakimliğince bu yönler gözetilerek davacıların 5.10.1999 tarihli haczinin geçerli olup olmadığı üzerinde durularak varılacak uygun sonuç dairesinde bir karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçeyle şikayetin reddinde isabet görülmemiştir.”* şeklinde hüküm tesis etmiştir.

Bu kararda ele alındığı şekliyle, haciz uygulanan tarihten önce borçlunun prim hak edişine dair belgelerin bankaya gelmiş olması nedeniyle ortada henüz ödenebilecek bir tutar yok ise de müstakbel bir alacak söz konusudur. Evet, bir *“ihtimal”* söz konusu ise de bu ihtimal *“sırf ümit”* içermemekte, alacağın doğumunun ihtimal dâhilinde olduğuna dair *“hukuki bir temel mevcudiyeti”* (bankaya gelen prim hak ediş belgeleri) söz konusudur.

F. KAR PAYI (TEMETTÜ) ALACAKLARI

Örneklerimizi *“kar payı (temettü)”* üzerinden çeşitlendirerek kavramları irdelemeye devam edersek:

²⁷ Yargıtay 19. Hukuk Dairesi, 16.11.2000, E:2000/7063 K:2000/7837.

Somut olayda, 3. kişi konumundaki şirkete İİK.nun 89 uncu maddesine istinaden birinci ve ikinci haciz ihbarnamelerinin gönderilmişse de haciz ihbarnamelerine sehven itiraz edilmemiş, üçüncü haciz ihbarnamesinin tebliğ edilmesi sonrasında ise şirket tarafından *“takip borçlularının sadece şirket ortağı olup, ... şirketten herhangi bir hak ve alacağının bulunmadığı...”* belirtilerek davalıya borçlu olmadığına tespitine karar verilmesini talep ve dava edilmiştir. Davalı, takip borçlularının davacı şirkette kar payı alacağı olduğunu, takibe konu senetlerin davacının kira borcuna karşılık verildiğini belirterek davanın reddine karar verilmesini istemiştir. Yerel Mahkeme, dava dışı takip borçlularının davacı şirketteki kar payı toplamı kadar davacı şirketin borçtan sorumlu bulunduğuna hükmetmiştir.

Kararı temyizden inceleyen Yargıtay; *“İki kişi arasında mevcut hukuki münasebete dayanan henüz doğmamış olmakla birlikte doğması muhtemel bulunan alacakların haczi mümkünse de somut olayda müstakbel alacak haczinin koşulları bulunmamaktadır. Sermaye şirketi türü olan limited şirketlerde ortağın kar payı alacağı, ortaklar kurulunun TTK.nun 539/4 üncü maddesi gereğince kar dağıtma kararıyla muacceliyet kazanır. Bu durumda mahkemece yukarıda açıklanan ilkeler doğrultusunda dava dışı takip borçlularının ortak olduğu şirketten alacağının olup olmadığına belirlenerek varılacak uygun sonuç dairesinde bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisinde isabet görülmemiştir.”* şeklinde karar vermiştir.²⁸

Bu karardan görüldüğü üzere, sermaye şirketlerinde ortakların kar payı alacakları ancak yetkili kurullarının kararı ile muaccel hale geldiğinden ortada bir *“ihtimal”* olsa da, söz konusu karar alınmadıkça *“sırf ümit”* içeren bu konuda *“müstakbel alacak”* değerlendirilmesi yapılarak haciz uygulanamayacaktır. Kararda ele alınmamış ise de (ki buna gerek yoktur) kar payı ödemelerinin belirli periyotlarda bir düzen içermediğini de biz ekleyelim.

G. HASILAT KİRA SÖZLEŞME ALACAKLARI

Ödemelerin belirli bir *“devir (periyot)”* içermesi ve *“düzenli olması”* unsurları yönünden Hasılat Kira Sözleşmeleri iyi bir örnektir. Nitekim Yargıtay’ın *“...borçlu ile 3. kişinin Hasılat Kira Sözleşmesinin 5 yıllık bir süreci kapsamı ve ödemelerin de 15 günlük dönemlerde yapılması karşısında, mahcuz alacağın müstakbel alacak niteliğinde olması da dikkate alınmak gerekir.”* şeklindeki bir kararında da bu unsurlara vurgu yapılmıştır.²⁹

H. KAT KARŞILIĞI İNŞAAT SÖZLEŞMELERİ NEDENİYLE DÜŞECEK PAY ALACAKLARI

Her ne kadar gerek İİK md. 89 ve gerekse 6183 s. K. md. 79 çerçevesinde menkul bir mal veya kabulüne imkân yok ise de İİK md. 89 bakımından *“sair bir talep hakkı”* ve 6183 s. K. md. 79 bakımından *“vesaire gibi her türlü hakların”* kavramları içerisinde değerlendirilmesi olasılığını nedeniyle kat karşılığı inşaat sözleşmeleri kapsamında *“elde edilecek”* payların haczi konusuna da somut bir örnek üzerinden değinmek isteriz.

Alacaklı tarafından başlatılan genel haciz yoluyla ilamsız takipte alacaklı, borçlunun şikayetçi arsa sahibi ile yaptığı kat karşılığı inşaat sözleşmesi gereği, borçluya gelecekte isabet edecek hisse üzerine haciz koydurmuştur. 3. kişi şikayetçi taşınmazına konulan haczin kaldırılmasını ve satış işlemlerinin durdurulmamasını talep etmiş, istem mahkemece reddedilmiştir.

²⁸ Yargıtay 19. Hukuk Dairesi, 11.05.2011, E:2010/11456 K:2011/6540.

²⁹ Yargıtay 19. Hukuk Dairesi, 21.03.1995, E:1994/1870 K:1995/2577.

Yargıtay, “Haciz tarihi olan 16.03.2011 tarihinde taşınmaz maliki şikayetçi üçüncü kişi olup, bu taşınmaz üzerinde ileride borçlu lehine doğacak bir hakkın haczi mümkün değildir. Başka bir anlatımla müteahhidin borcu için, kat karşılığı inşaat sözleşmesi nedeni ile yapılacak inşaatta müteahhide isabet edecek hisseler bu aşamada haczedilemez... Borçlu ile şikayetçinin düzenlediği kat karşılığı inşaat sözleşmesine dayalı olarak, ileride koşullar tahakkuk ettiği takdirde, borçlu adına tescilli yapılacak yer için haciz konulması usulsüzdür. Şikayetçinin tapu kaydı maliki olması nedeniyle şikayette hukuki yararı bulunmaktadır.” gerekçesi ile “haczin kaldırılmasına karar verilmesi gerekirken istemin reddi yönünde hüküm tesisi isabetsizdir” şeklinde karar vermiştir.³⁰

V. 6183 SAYILI KANUN ÇERÇEVESİNDE: KAVRAMA DAİR SOMUT ÖRNEKLER ÜZERİNDEN İDARE VE YARGININ BAKIŞI

Konu genelde kamu özelde vergi alacağı olduğunda bu alanda Danıştay kararları, Yargıtay kararlarındaki kadar çok ve çeşitli değildir. Ancak bu kararlar üzerinden bir değerlendirmeye geçmeden önce Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanmış Tahsilat Genel Tebliği'nde³¹ yer alan aşağıdaki açıklamaya değinmekte yarar bulunmaktadır:

“6183 sayılı Kanun hükümlerine göre, ihtiyati veya kat'i haczin borçlunun her türlü hak ve alacaklarına tatbik edilmesi mümkün bulunmaktadır.

Ancak, borçlu olan bir şahsın bankalarda bir alacak ve hakkı bulunmamasına rağmen ileride borçlu adına doğacak alacaklar için bankalara haciz veya ihtiyati haciz bildirisini tebliğ edilmesi, haczin “borçlunun mal varlığını hedef tutması” esasına aykırı düşecektir.

Amme alacağından borçlu olan bir şahsın, bankalarda alacak ve hakkının bulunmamasına rağmen ileride tahakkuk edecek alacağından istifade etmek üzere geleceğe yönelik olarak bankalara haciz veya ihtiyati haciz tebliği, muhtemel bir alacak niteliğinde dahi tanımlanamayacak bir durum oluşturması ve bankanın bu hacizleri sürekli izlemesi veya banka tarafından yapılan tüm işlemlerde bir süreye de bağlı kalınmaksızın borçlu adına mal, hak ve alacak doğup doğmadığının takip edilmesi, doğması halinde haciz veya ihtiyati haciz uygulanmasını gerektirir ki bankalara böyle bir külfet yüklemeye imkân bulunmamaktadır.

Bu nedenle, bankalara yapılacak haciz ve ihtiyati haciz tebliğlerinin sadece tebliğ tarihi itibarıyla amme borçlularının mevcut olan varlıklarını konu alması ve bu kişilerin ileride doğabilecek alacakları için haciz ve ihtiyati haciz tebliğinde bulunulmaması icap etmektedir.

Bankacılık sisteminde, POS cihazı kullanan müşteri ile banka arasında yapılan sözleşmelere dayanan bankalar nezdindeki hesaplar banka ile müşterisi arasında devamlılık arz etmektedir. Dolayısıyla bu hesaplar her zaman için banka nezdinde alacak doğmasına (muhtemel alacak) müsait hesaplar olarak değerlendirildiğinden bu hesaplara ileriye matuf olmak üzere haciz konulması mümkün bulunmaktadır.”

Bakanlığın açıklaması daha ziyade Bankalar yönünden ise de burada yer verilen “haciz tebliğlerinin sadece tebliğ tarihi itibarıyla amme borçlularının mevcut olan varlıklarını konu alması” ile “banka ile müşterisi arasında devamlılık” aranması gibi vurgular birçok olay yönünden geçerli olacağı için önem arz etmektedir.

³⁰ Yargıtay 12. Hukuk Dairesi, 13.09.2012, E:2012/7691 K:2012/26214.

³¹ Tahsilat Genel Tebliği, Seri: A Sıra No:1,

Tam da bu Genel Tebliğ kapsamında yaşanan bir uyuşmazlıkta Danıştay,

“Davacı banka adına düzenlenen 7.4.2009 tarih ve ... takip nolu ödeme emrinin iptali istemiyle açılan davayı; dosyanın incelenmesinden, C. Belediyesi ... Kültür Parkı işletmesinin vergi borcu nedeniyle, işletmeye ait davacı bankanın Samsun Şubesinde bulunan hesapları üzerine haciz konulması için 28.9.2007 ve 23.10.2007 tarihli haciz bildirimlerinin gönderildiği, bildirimlerinin tebliğ edildiği günlerde hesaptaki tutarların vergi dairesine aktarıldığı, ancak davalı idarece yapılan araştırma sonucunda vergi borçlusunun POS hesabına muhtelif tarihlerde toplam ... TL para girişi olduğu halde bu tutarın vergi dairesi hesabına aktarılmadığının tespit edilmesi üzerine dava konusu ödeme emrinin düzenlendiğinin anlaşıldığı, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 79. maddesinde, amme borçlusunun üçüncü kişilerdeki menkul mal, alacak ve haklarının haczinin düzenlendiği, bu maddenin maaş, ücret ve kira alacakları gibi henüz doğmamış olsa bile, amme borçlusu ile üçüncü şahıs arasında devamlılık arz eden hukuki ilişkiye dayanan ve ileride doğması muhtemel alacakların da haczine cevaz verdiği, amme borcu tahsil edilene kadar doğacak hakların tahsil dairesine ödenmesi gerektiği, olayda, davacı bankanın haciz bildirimleri üzerine 7 günlük sürede itirazda bulunmadığı ve hesaba giren ... TL parayı vergi dairesi hesabına aktarmadığı görüldüğünden, düzenlenen ödeme emrinde yasal isabetsizlik bulunmadığı gerekçesiyle reddeden Samsun Vergi Mahkemesinin 7.12.2009 tarih ve E:2009/417, K:2009/1213 sayılı kararının; amme borçlusunun hesabına girmesi muhtemel alacağın haczedilemeyeceği, haciz bildirisi gönderilen günlerde POS hesabındaki tutarın vergi dairesine aktarıldığı, POS hesabının günlük olarak takip edilmesinin fiilen mümkün olmadığı ileri sürülerek bozulması...”

istemini reddederek bu yöndeki kararı aynen onamıştır.³² Karar ile yukarıda alıntılanan Genel Tebliğ açıklamasının aynı yönde olduğu görülmektedir.

Ancak hemen hemen aynı tarihlerde bir başka Danıştay kararında ise bir diğer Daire'nin;

“Mahkeme kararının gerekçesinde pos cihazı kullanan müşteriler ile banka arasında yapılan sözleşmelere dayanan hesaplar süreklilik arz ettiğinden bu hesapların banka nezdinde alacak doğmasına müsait hesaplar olduğu belirtilerek bu hesaba uygulanan haciz işlemi muhtemel alacağın haczi olarak nitelendirilmiş ve böyle bir işlemin yasaya uygun olduğu değerlendirilmiş ise de, Kanunda işlem tarihi itibarıyla henüz mevcut olmamakla beraber ileride doğması muhtemel olan alacaklarla ilgili olarak, maaş, ücret, kira gibi hakların haczinin de bu maddeye göre yapılacağı belirtilmiş ve bu suretle temelindeki hukuki ilişkinin niteliği gereği süreklilik arz eden bu tür alacakların değil, bu alacağın doğumuna temel teşkil eden hukuki ilişkilerden kaynaklanan hakların haczedilebileceği kabul edilmiştir.

Uyuşmazlıkta, ise, asıl amme borçlusunun davacı ile yapmış olduğu sözleşme Kanunda sayılan maaş, ücret, kira gibi süreklilik arz eden bir alacak hakkı sağlamadığından, 6183 sayılı Kanunun 79 uncu maddesi uyarınca işlem tarihinde hesapta mevcut olmayan bir meblağın Kanunda belirtilen "hak haczi" kapsamında haczine olanak bulunmamaktadır.”

gerekçesiyle “...davacı bankada bulunan pos cihazı hesabı üzerine ileriye yönelik olarak haczedilen tutarın cebren tahsili için düzenlenen ödeme emirlerini iptal eden Mahkeme

³² Danıştay 9. Daire, 05.06.2012, E:2010/2022 K:2012/3391.

kararında sonucu itibarıyla hukuka aykırılık görülmemiştir.” şeklinde karar verdiği görülmektedir.³³

Bu arada söz konusu karara konu Vergi Mahkemesi kararının; “...bankalara yapılacak haciz ve ihtiyati haciz bildirimlerinde sadece bildirim tarihini tebliğ tarihi itibarıyla mevcut varlıkların konu alınması, ileride doğabilecek alacaklar için haciz ve ihtiyati haciz tebliğinde bulunulmaması gerektiği, ancak pos cihazı kullanan müşteri ile banka arasında yapılan sözleşmelere dayanan banka hesaplarından banka ile müşteri arasında devamlılık arz ettiği, bu hesaplar her zaman banka nezdinde olacak doğmasına müsait hesaplar olduğundan bunlara ileriye yönelik haciz uygulanabileceği, davacıya tebliğ edilen 5.7.2005 tarihli haciz bildirisinin sadece mevcut varlıkları konu aldığı, muhtemel alacaklar için bir açıklama içermediği, bu bağlamda bir açıklama içeren şerhin 5.10.2006 tarihli haciz bildirisinde yer aldığı... muhtemel alacaklar için haciz öngörmeyen ilk bildirim uyarınca sorumlu tutulmasının mümkün olmadığı gerekçesiyle ödeme emirlerinin iptaline...” karar verdiğini vurgulayalım.

Buradan da anlaşıldığı üzere bu örnekte Danıştay, Genel tebliğ açıklaması ve Vergi mahkemesi karar gerekçesinden ayrı olarak “POS hesapları” yönünden farklı bir yaklaşım göstermektedir. Ancak daha da önemli olan bu kararda “muhtemel alacak” haczinin sadece “maaş, ücret, kira gibi haklar” ile ilgili olabileceğinin ve “bu suretle temelindeki hukuki ilişkinin niteliği gereği süreklilik arz eden bu tür alacakların değil, bu alacağın doğumuna temel teşkil eden hukuki ilişkilerden kaynaklanan hakların haczedilebileceği” yolundaki gerekçenin vurgulanmış olmasıdır.

Görüldüğü gibi ulaşabildiğimiz ve yakın tarihli iki Danıştay kararında farklı Daireler arasında hangi müstakbel alacakların haczedilebileceği (en azından POS hesapları) yönünden bir görüş birliği oluşmuş değilse de “müstakbel (muhtemel) alacak” üzerine haciz uygulanabileceği konusunda tereddüt olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Diğer yandan, ister mevcut ve isterse bu çalışmaya konu olan “muhtemel (müstakbel)” alacaklardan olsun idarenin öncelikle yapması gereken böyle bir alacağın varlığını araştırmak ve tespit etmektir. Nitekim bir Danıştay kararında³⁴

“...Bu düzenlemelere göre amme borçlusunun üçüncü şahıslardaki alacakları üzerine haciz uygulanabilmesi için amme borçlusunun üçüncü şahıs nezdinde alacağının bulunduğunu bildirmiş olması veya idarece borçlu şirketin bu şahıslardan alacağı olduğunun tespit edilmesi ve tespit edilen tutar için haciz konulması gerekmektedir.

Dosyanın incelenmesinden; davalı İdareye ... TL vergi borcu bulunan ...'ın davacı şirkete mal sattığı ve ... TL (katma değer vergisi hariç) tutarındaki bu satışın mükellef tarafından (Bs) formuyla beyan edildiği, bunun üzerine davacıya 25.11.2009 tarihinde tebliğ edilen 12.11.2009 tarih ve ... sayılı haciz bildirisine söz konusu hak ve alacağın haczedildiğinin bildirildiği, davacı şirketin 03.12.2009 tarihli dilekçeyle ...'a söz konusu alım tutarını nakden ödediklerini, bu sebeple adı geçen her hangi bir hak ve alacağının bulunmadığını bildirerek haciz bildirisine itiraz ettiği, ancak itirazın 7 günlük yasal süre içinde yapılmaması nedeniyle mal elinde ve borç zimmetinde sayılarak ... TL tutarındaki amme alacağının tamamı için dava konusu ödeme emrinin düzenlendiği anlaşılmıştır.

³³ Danıştay 4. Daire, 28.03.2012, E:2009/4803 K:2012/1090.

³⁴ Danıştay 4. Daire, 10.06.2013, E:2010/8630 K:2013/4481.

Uyuşmazlıkta, vergi borcu bulunan mükellefin davacıya yaptığı satışı (Bs) formuyla beyan etmesi, ödemeye ilişkin bir tespitte bulunulmaksızın, davacıdan alacağının bulunduğu yolunda bir bildirim olarak kabul edilemeyeceği gibi, İdarece davacı şirketin ...'a borcu olduğuna ilişkin somut bir tespit de yapılmamıştır. Kaldı ki, İdarece bu tespitlerin yapılmış olması halinde dahi haciz uygulanabilecek ve sonrasında ödeme emriyle istenebilecek olan tutar, alacaklının tüm vergi borcu kadar değil, tespit edilen hak ve alacak tutarı kadar olacaktır.

Buna göre; 6183 Kanun'un 62'nci maddenin 1'inci fıkrasında haciz için öngörülen koşullar oluşmadığından, davacı adına bu Kanun'un 79'uncu maddenin 3'üncü fıkrası hükmüne dayanılarak, borç zimmetinde sayılmak suretiyle ödeme emri düzenlenmesinde hukuka uyarlık görülmemiştir.”

şeklindeki irdeleme de bu yöndedir.

VI. SONUÇ

Çalışmamızda ortaya konulan açıklamalar çerçevesinde;

1. Gerek İİK ve gerek 6183 sayılı Kanun çerçevesinde mevcut alacakların yanında “*müstakbel – muhtemel*” alacakların da haczinin mümkün olduğu;
2. Haczin, bildirim anı itibariyle var olan alacaklar yönünden geçerli olması kuralının bu noktada ihlal edilmediği, zira muhtemel alacakların da haciz anı itibariyle mevcut bir hukuki ilişki çerçevesinde uygulandığı,
3. Ancak bunun için hacze dair işlemde bu hususa yer verilmesinin gerekli olduğu,
4. Burada süreklilik arz eden bu tür alacakların değil, bu alacağın doğumuna temel teşkil eden hukuki ilişkilerden kaynaklanan hakların hacz edilmesinin söz konusu olduğu,
5. Hukuki ilişkiden doğacak alacağın cinsinin ve borçlusunun belli olmasının yeterli olduğu, alacağın miktarının belli olması veya böyle bir alacağın doğmama olasılığının bulunması önemli olmadığı,
6. Bu tür alacakların haczinin üçüncü kişiyle borçlu arasında süregelen bir hukuki ilişkinin varlığına bağlı olmasının yeterli olmadığı ayrıca bu ilişki nedeniyle borçluya ödenecek ve devamlılık arz eden bir alacağın bulunması gerektiği, 6183 s. K. lafzının bu konuda daha belirgin olduğu,
7. Ödemelerin belirli bir “*devir (periyot)*” içermesi ve “*düzenli olması*” unsurlarının varlığının muhtemel alacak varlığını kabul etmekte bir ölçü olduğu; sadece ihtimale dayalı işlem yapılamayacağı,
8. 6183 s. K. çerçevesinde yapılan uygulamada, idarenin bu tür alacaklar için de aynen mevcut alacaklar için olduğu gibi önce bunların varlığını tespit etmek zorunda olduğu

ortaya çıkmaktadır.

UYARI

Makale olarak kaleme alınmış metinlerde ifade edilen görüşler, kaleme alındığı tarihte yazarın savunduğu görüşlerdir. Bu görüşler, mevzuatta meydana gelen / gelecek gelişmeler ile değişmiş olabilir. Her durumda, özellikle mevzuata yapılan yollamalar, bir başka kaynaktan daha teyit edilmeden kullanılmamalı ve ifade edilen görüşlerin, başka ortamlarda kabul görmeyebileceği gözden uzak tutulmamalıdır. Yazarın bu konuda bir taahhüdü de bulunmamaktadır. Mevzuatımızın özellikle vergi mevzuatımızın sık değiştirilen ve farklı anlayışlarla yorumlanabilen yapısı nedeniyle, herhangi bir konuda uygulama yapılmadan önce konunun uzmanlarından profesyonel yardım alınmasını tavsiye ederiz. Bu çalışmada yer alan bilgi ve açıklamalardan dolayı Av. Akın Gencer ŞENTÜRK'e sorumluluk iddiasında bulunulamaz. Çalışma ve yazılardan kaynak gösterilmek şartıyla alıntılar yapılabilir. Ancak çalışma ve yazıların bir bütün halinde kullanımı tüm ortamlar ve kullanım şekilleri için telif sahibinin yazılı iznine bağlıdır.